

වජීරා සූත්‍රය

(සං.නි. 1, භික්ඛුනී සංයුත්ත, බු.ජ.ත්‍රි.246 පිට)

වජීරා නමැති රහත් මෙහෙණින් වහන්සේ මාරයා අබියස සඳහන් දහම් කරුණු ඇතුළත් මෙම සූත්‍රය ජීවිතයේ යථා ස්වභාවය පැහැදිලි කෙරෙන දේශනාවකි. දිනක් වජීරා මෙහෙණිය පෙරවරුවෙහි සිවුරු පිරිකර ගෙන පිණ්ඩපාතය සඳහා වැඩම කළාය. පස්වරුවෙහි පිණ්ඩපාතයෙන් වැළකී සිටි මෙහෙණිය දිවාච්ඡරණය සඳහා අන්ධ වනයෙහි එක් ගසක් මුල දිවාච්ඡරණය සඳහා වැඩ සිටියා ය. මේ අතර වසවත් මරු තෙම වජීරා භික්ෂුණිය බියට තැති ගැනීමට පත්කරන අදහසින් එතුමිය වෙත පැමිණ ගාථාවක් සඳහන් කළේ ය.

කෙනායං පකතො සත්තො කුචං සත්තස්ස කාරකො,
කුචං සත්තෝ සමුප්පන්නො කුචං සත්තො නිරුප්පකානිති.

මේ සත්ත්වයා කවරකු විසින් නිර්මාණය කරන ලද්දේ ද මේ සත්ත්වයා නිර්මාණය කරන ලද තැනැත්තා කොහි ද? මේ සත්ත්වයා කොහි හට ගත්තේ ද? මේ සත්ත්වයා කොහි නිරුද්ධ වේ ද?

මාරයා මෙලෙස ප්‍රශ්න අසන විට වජීරා භික්ෂුණිය කල්පනා කළේ 'කිම මේ මනුෂ්‍යයෙක් ද අමනුෂ්‍යයෙක් ද? කියායි. එවිට වජීරා භික්ෂුණියට පෙනී ගියේ තමා බියට පත්කරන අදහසින් තමා සමාධියෙන් පහ කරන අදහසින් මේ මාරයා ප්‍රශ්න නගන බවයි. වජීරා භික්ෂුණිය මේ පාඪ වූ මාරයා බව දැන පාඪ මාරයාට ගාථා කිහිපයකින් පිළිතුරු දුන්නා ය.

'කින්නු සත්තෝති පච්චෙසි මාරදිට්ඨිගතන්නු නෙ,
සුද්ධසංඛාරපුඤ්ජොයං නයිධං සත්තපලබ්භති.'

මාරය, සත්වයෙකු යැයි කුමක් නම් අදහසි ද? එය ඔබගේ දෘෂ්ටියක් නොවේ ද? මේ හුදු සංස්කාර පිඩකි. මෙහි සත්වයකු නොලැබෙයි.

'යථා හි අංගසම්භාරා හොති සද්දෙ රථො ඉති,
එවං ඛන්ධෙසු සන්තෙසු හොති සත්තොති සම්මුති.'

යම් සේ වනාහි අංග සමූහය එක්වූ විට රථය යැයි ශබ්දයක් වේද, එසේ ස්කන්ධ එකතු වූ කල්හි සත්ත්වයෙක් යන ව්‍යවහාරය වේ.

'දුක්ඛමෙව හි සම්භොති දුක්ඛං තිට්ඨති චෙති ච,
නාඤ්ඤත්‍ර දුක්ඛා සම්භොති නාඤ්ඤත්‍ර දුක්ඛා නිරුප්පකානි.'

දුක ම හටගනියි. දුක ම පවතී. දුක හැර අනෙකක් හටනොගනී. දුක හැර අනෙකක් නිරුද්ධ නොවේ.

වජීරා මෙහෙණිය මෙම සූත්‍රයෙන් ප්‍රධාන වශයෙන් විස්තර කරන්නේ ජීවිතයේ යථා ස්වභාවයයි. රථයක නැතහොත් කරත්තයක රෝද ආදී කොටස් එක් වූ කල්හි කරත්තය යන නම ව්‍යවහාර කරන්නාක් මෙන් රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පංචකය එක් වූ කල්හි සත්ත්වයා යනුවෙන් සම්මුති වශයෙන් ව්‍යවහාර කෙරේ. ස්කන්ධ පංචකය විනා ස්ථීර වූ සත්ත්වයකු පුද්ගලයකු නොමැත. එම ස්කන්ධ පංචකය ද ස්ථීර වශයෙන් පවත්නා ස්වභාවයක් නොව හේතුඵල දහම මත පටිච්ච සමුප්පන්නව ඒ මොහොතට ඇතිවන ස්වභාවයකි. බුදුදහමෙහි මූලික වශයෙන් අවධානය යොමු කරන්නේ තමා හෙවත් සම්මුති වශයෙන් පවත්නා සත්ත්වයා තේරුම් ගැනීම සඳහායි. සත්ත්වයා තේරුම් ගැනීම යනු දුක තේරුම් ගැනීම වන අතර දුක තේරුම් ගත පමණට චතුරාර්ය සත්‍යය ම අවබෝධ වන අතර එපමණට දුකින් නිදහස්වීමට ද අවස්ථාව සැලසේ. වරෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ රෝහිතස්ස නම් දෙවියාට සඳහන් කළේ

සමස්ත ලෝකය ම මේ බලයක් පමණ වූ සඤ්ඤා වේතනා සහිත වූ කය මත ම පනවන බවයි. මෙලෙස සත්ත්වයා තේරුම් ගැනීම යනු සත්ත්වයා නිර්මාණය වූ පංචුපාදනස්කන්ධය තේරුම් ගැනීමයි. අප ජීවිතය තුළ යමක් ඇතැයි ගනී නම් ඒ රැගෙන ඇත්තේ පඤ්චුපාදනස්කන්ධයයි. එනම් දුකයි. අවබෝධයෙන් යුතුව යමක් නිරුද්ධ වේ නම් එලෙස නිරුද්ධ වන්නේ ද මෙලෙස නිත්‍ය වශයෙන් ගන්නා වූ අවිද්‍යාවේ නිරෝධයයි. පෘථග්ජන ලෝකයා තම අද්දකීම් නිරුද්ධ වුව ද ඒවා අවිද්‍යාවෙන් සිහි කරන විට ඒවා සැබෑ වශයෙන් පවතී යයි සිතයි. එබැවින් නිවන් දකින තුරු තම අද්දකීම් තුළින් දුක් සැප විඳීමට හැකියාව පවතී. මෙය අවබෝධ කර ගත් විට දුකින් නිදහස් වීමටත් සැපතෙහි දී මැදහත් ව සිටීමටත් හැකියාව ඇත.

දුකින් නිදහස්වීමේ මාවත පැහැදිලිව, නිවැරදිව හා ස්ථාවරව දේශනා කෙරෙන පංච උපාදනස්කන්ධය පිළිබඳ විස්තරයට බුදුදහමෙහි ප්‍රධාන තැනක් හිමි වේ. බුදුරදුන්ගේ සෑම අනුශාසනයක් ම පංචුපාදනස්කන්ධය අවබෝධ කර ගැනීමටත් එයින් නිදහස්වීමටත් මග පෙන්වයි. ත්‍රිපිටකය පුරා පංචුපාදනස්කන්ධය තේමාකොට දේශිත අනුශාසනා රාශියක් ඇතුළත් වේ. ඒ අතර සංයුත්ත නිකායෙහි බන්ධ සංයුත්තය නමින් වෙනම කොටසක් මේ සඳහා වෙන් කර ඇත. විශේෂයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරන පළමු දේශනාවේ දී ම පස්වග මහණුන්ට සෝවාන්වීමට මග විවර කර දෙමින් මේ පිළිබඳව සඳහන් කර තිබේ. ඒ අනුව ජාති, ජරා, ව්‍යාධි ආදී දුක් පිළිබඳව විස්තර කොට ඒ සියල්ල 'සංඛින්නේන පංචුපාදනස්කන්ධා දුක්ඛා' යනුවෙන් සංක්ෂිප්ත කොට ඇත. බුදුරදුන් විසින් දේශිත දෙවන දේශනය වන අනන්ත ලක්ඛණ සූත්‍රයෙහි ද පංචුපාදනස්කන්ධය පිළිබඳව අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම වශයෙන් තවදුරටත් දේශනා කරමින් පස්වග මහණුන්ට නිවන් මග එළි පෙහෙළි කර දුන්හ. ජීවිතය පුරා අප අත්විඳින දුක මැනැවින් තේරුම් ගැනීමට නම් පංචුපාදනස්කන්ධය පිළිබඳ පැහැදිලි අවබෝධයක් ලබා ගැනීම අවශ්‍ය කෙරේ. මහා පහන් ටැඹක් මෙන් පංචුපාදනස්කන්ධය පිළිබඳ අවබෝධය නිවන් මග එළි පෙහෙළි කර දෙයි.

පංචුපාදනස්කන්ධය යනු රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන පහයි. රූප යනු සතර මහා භූත රූප හා ඒ ඇසුරු කොට පවතින උපාදය රූප 24යි (ප්‍රසාද රූප 5 = චක්ඛු, සෝත, සාණ, ජීවහා, කාය), ගෝචර රූප 4 = රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස), (භාවරූප 2 = ඉත්ථිභාව, පුරිසභාව), හදයවතුවු රූප, ජීවිතන්ද්‍රියරූප, ආහාර රූප, පරිච්ඡේද රූප, (විඤ්ඤාත්ති රූප 2 = කායවිඤ්ඤාත්ති, වච්චිඤ්ඤාත්ති), (විකාරරූප 3 = ලහුතා, මුදුතා, කම්මඤ්ඤාතා), (ලක්ෂණ රූප 4 = උපවය, සන්තති, ජරතා, අනිච්චතා)}. වේදනා යනු ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස යන ඉන්ද්‍රිය හය රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම හා සම්බන්ධවීමෙන් හටගන්නා සැප, දුක්, උපේක්ෂා ආදී වේදනාවන් ය. සඤ්ඤා යනු ඇස, කන ආදී ඉන්ද්‍රිය මගින් රූප, ශබ්දදී අරමුණු ගැනීමේ දී හටගන්නා ඒ පිළිබඳ හඳුනා ගැනීමයි. සංඛාර යනු ඇස, කන ආදී ඉන්ද්‍රිය රූප, ශබ්දදී අරමුණු හා සම්බන්ධ වීමේ දී පහළ වන වේතනාවන් ය. විඤ්ඤාණ යනු ඇස, කන ආදී ඉන්ද්‍රිය රූප, ශබ්දදිය හා සම්බන්ධ වීමේ දී ඒවා දැන ගන්නා ස්වභාවයයි.

අප ලෝකය පිළිබඳ සියලු ආකාරයේ දැන ගැනීම් ඇති කර ගන්නේ ඇස, කන ආදී ඉන්ද්‍රිය හයට රූප, ශබ්දදී අරමුණු හය ලබා ගැනීමි වශයෙනි. ඇස ආදී මෙම අභ්‍යන්තර ඉන්ද්‍රිය හය හා රූපාදි බාහිර අරමුණු හය හැරුණු කොට වෙනත් අත්දැකීමක් නොමැත. අතීත, වර්තමාන, අනාගත, දුර, ළඟ, හීන, ප්‍රණීත, සුබුම, ඕලාරික, අභ්‍යන්තර, බාහිර වශයෙන් පවත්නා සියලු අත්දැකීම් මෙම ඉන්ද්‍රිය හය හා අරමුණු හය ඔස්සේ ලබා ගන්නා ඒවා ය. මෙම අද්දකීම්වල ස්වභාවය වන්නේ හේතු එක් වූ විට එය වර්තමානයෙහි ක්ෂණිකව හටගෙන (අස්මිං සති ඉදං නොති) හේතු නිරුද්ධ වීමෙන් එම අත්දැකීම ක්ෂණික ව නිරුද්ධ වීමයි (අස්මිං අසති ඉදං න නොති). අතීතයෙන් වර්තමානයට නොපැමිණෙන වර්තමානයෙන් අනාගතයට නොයන මෙම පංචුපාදනස්කන්ධය (අහුන්වා සම්භුතං හුන්වා න භවිස්සති) මේ මොහොතෙහි හටගෙන මේ මොහොතෙහි ම නිරුද්ධ වේ. කිසියම් අත්දැකීමක් ලැබුණු විගස එම සිතිවිල්ල තවත් සිතකට උපකාරවත් වෙමින් කිසිවක් ඉතිරි නැතිව එම මොහොතෙහි ම නිරුද්ධ වේ. හටගෙන නිරුද්ධ වීම සියලු අද්දකීම්වල ස්වභාවයයි (උප්පාද වය ධම්මිනො). නිරුද්ධ වූ එම අත්දැකීම නිරුද්ධ වූ බව නොදැනීම හෙවත් අවිද්‍යාව හේතුවෙන් එම අද්දකීම් සිහිකරත් ම එය තවම ඇති දෙයක් ලෙස නිත්‍ය, සැප, ආත්ම, සුබ වශයෙන් ගැනීම හේතුවෙන් දුක හටගනී. එය සිහිකරත් ම වර්තමානයෙහි නව අද්දකීම් ලෙස යළි එය උපදී. එහෙත් අපට සිතෙන්නේ අතීත අද්දකීම් තවම ස්ථිර ව පවතින දෙයක් වශයෙනි. එම නිසා අප ඇසින් දුටු කනින් ඇසූ රූප ශබ්දදිය සිහිකොට අයෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් අතීතයට දිව ගොස් ඒ පිළිබඳ දුක් සැප විඳී. දුක හටගන්නා මූලික ස්ථානය මෙයයි.

ඇස, කන ආදී කිසියම් ඉන්ද්‍රියකින් රූප, ශබ්දදී කිසියම් අරමුණක් ගැනීමේ දී අප එක් විටෙක එක ඉන්ද්‍රියයකින් ගනු ලබන්නේ එක අරමුණක් පමණි. එහෙත් ඉන්ද්‍රියයන්ගේ හා සිතෙහි පවත්නා වේගවත් බව හේතුවෙන් මෙය වෙන්කොට හඳුනා ගැනීම පහසු නොවේ. එය නුවණින් දැන යුත්තකි. එමෙන් ම කිසියම් ඉන්ද්‍රියයකින් රූපාදී කිසියම් අරමුණක් ලබා ගැනීමේ දී අප එය දැන හඳුනා ගන්නා අවස්ථාව වන විට ක්ෂණිකව රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පංචකය හට ගනී. හට ගන්නවා පමණක් නොව අප ඒ පිළිබඳව දැන ගන්නා විට මුලින් හටගත් පංචපාදනස්කන්ධය නිරුද්ධ වී එය මනෝ විඤ්ඤායෙන් දැන ගන්නා නව අත්දැකීමක් බවට ද පත් වේ. එතරම් වේගයකින් මෙය ක්‍රියාත්මක වේ.

අප ජීවිතය පිළිබඳව ලබන සකලවිධ අත්දැකීම්වල ස්වභාවය මෙයයි. අප ජීවත් වෙනවා යනු එමෙන් ම ජීවිතය පිළිබඳ ඕනෑම අද්දැකීමක් ලබනවා යනු මෙම පංචපාදනස්කන්ධයෙහි ක්ෂණික හටගැනීමයි. නැදෑ හිතවතුන්, යාන වාහන, ගරු නම්බු, මිලමුදල්, ඉඩකඩම්, ගේ දෙර, අධ්‍යාපනය, රූප සම්පත්තිය ආදී වශයෙන් කිසියම් අත්දැකීමක් ලබනවා යනු එක මොහොතක හටගන්නා පංචපාදනස්කන්ධය නමැති ක්ෂණික අද්දැකීමයි. බාහිර රූප, ශබ්දදිය ළඟා කර ගනිමින් සැප, දුක් විඳිනවා යනු පංචපාදනස්කන්ධයක එක මොහොතක අද්දැකීම් මාත්‍රයක් පමණි. මේ බව නොදන්නා හේතුවෙන් ගේදෙර, ඉඩකඩම්, දූදරුවන් ආදී වශයෙන් නම් කොට අප ඒවාට ඇලී ගැලී කටයුතු කරයි. ඒවා වෙනස් වීමේ දී දුකට සන්තාපයට පත්වේ.

ජීවිතාවබෝධයට ඉවහල් වන සැබෑ දහමක පහසු නොලද අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජනයා තම ජීවිතය පිළිබඳව පඤ්චුපාදනස්කන්ධය ඔස්සේ සිතන ආකාරය අත්තදීප සූත්‍රයෙහි ආරම්භයෙහි මෙලෙස දැක්වේ. බුද්ධාදී උතුමන් අනුගමනය කළ, දේශනා කළ ආර්ය ධර්මය නොදකින ආර්ය දහමෙහි අදක්ෂ ආර්ය දහමෙහි නොහික්මුණු තැනැත්තා රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන තම ජීවිත සැකැස්ම පිළිබඳව මෙලෙස අනුවණින් කල්පනා කරයි. එනම්,

- රූපං අත්තනො සමනුපස්සති {රූපය ආත්ම (නිත්‍ය, මම, මාගේ) වශයෙන් සිහිකරයි. = ගිනිදල්ල හා ගින්දර}
- රූපචන්තං වා අත්තානං {ආත්මය රූප සහිත වූවක් වශයෙන් හෝ සිතයි. = ගස සහ ගසේ ඡායාව}
- අත්තනි වා රූපං {ආත්මයෙහි රූපය ඇතැයි වශයෙන් හෝ සිතයි. = මල් සුවඳ හා මල}
- රූපස්මිං වා අත්තානං {රූපයෙහි ආත්මය ඇතැයි වශයෙන් හෝ සිතයි. = කරඩුව හා මැණික}

මෙලෙස විපරිත ආකාරයෙන් සිතන තැනැත්තාගේ රූපය වෙනස් වීමේ දී ඔහුට සෝක පරිදේව දුක් දෙමිනස් හටගනී. මෙම විපල්ලාසය නිසා තම රූපය නිත්‍ය, සුඛ, සුභ, ආත්ම වශයෙන් දැඩිව ග්‍රහණය කර ගෙන සිටීම හේතුවෙන් එය වෙනස්වීමේදී තම බලාපොරොත්තු කඩ වන විට අපමණ දුකකට ශෝකයකට වැළඹීමකට පත් වේ. සැබෑ දහමක පහසු නොලද මනා නුවණින් තොර තැනැත්තාට දුක හටගන්නේ මේ අයුරිනි. වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන සෙසු ස්කන්ධ පිළිබඳව ද මේ අයුරින් ම අනුවණින් සිතයි. මෙලෙස ස්කන්ධ පංචකය පිළිබඳ විපරිත ආකාරයෙන් සිතන ක්‍රම 20ක් දැක්වේ. මෙය විසි ආකාර සක්කාය දිට්ඨිය වශයෙන් දැක්වා තිබේ. මේ අයුරින් සිතන තැනැත්තා 'අත්තදීපා' 'ධම්මදීපා' යනුවෙන් දැක්වෙන තම සිත, සද්ධර්මය පහනක් (ආලෝකයක්) කොට වෙසෙන්නෙක් නොවේ. ධර්මශ්‍රවණය හා යෝනිසෝ මනසිකාරය නැති විමෙන් සිදුවන ජීවිත ව්‍යසනය, සසරෙහි අසරණබව මෙමගින් සඳහන් වේ.

යම් මොහොතක රූප, වේදනාදී පංචපාදනස්කන්ධය පිළිබඳ යථා ස්වභාවය ධර්මානුකූලව නුවණින් දැන එය ප්‍රත්‍යක්ෂ අවබෝධයක් බවට පත් කර ගැනීමට හැකි වුවහොත් බාහිර සියලු දුක්, කම්කටොළුවලින් පමණක් නොව තමාගේ ශරීරය පිළිබඳ ලෙඩවිම්, මහලුවිම්, මරණය ආදී සියලු දුක්වලින් ද මේ ජීවිතය තුළදී ම නිදහස්වීමට අවස්ථාව උදාවේ. බුදුදහමේ ඇතුළත් සියලු අනුශාසනා ඉලක්ක කොට ඇත්තේ මෙම පංචපාදනස්කන්ධය මැනවින් තේරුම් ගැනීම සඳහායි. ඒ සඳහා මාර්ගය වශයෙන් පනවා ඇත්තේ සතර සතිපට්ඨානයයි.

කායානුපස්සනාව වැඩිමෙන් රූපය පිරිසිදු දැන ගැනීමටත්, වේදනානුපස්සනාව වැඩිමෙන් වේදනාස්කන්ධය දැන ගැනීමටත්, චිත්තානුපස්සනාව වැඩිමෙන් විඤ්ඤාණස්කන්ධය අවබෝධ කර

ගැනීමටත් ධම්මානුපස්සනාව වැඩිමෙන් සඤ්ඤ, සංඛාර යන ස්කන්ධ දෙක පිරිසිදු දෑන ගැනීමටත් අවස්ථාව උදව්වේ.

පෘග්ග්භනියාට සේඛ (සෝවාන්, සකදගාමී, අනාගාමී යන) තත්ත්වයට පත්වීමටත්, සේඛියාට අසේඛ (හෙවත් රහත්) බවට පත්වීමටත් රහතුන්ට පිරිනිවන තෙක් දිට්ඨධම්ම සුඛ විහරණයෙන් විසීමටත් ඒකායන ප්‍රතිපාදව වශයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පනවා ඇත්තේ රූප, වේදනා, සඤ්ඤ, සංඛාර, විඤ්ඤණ යන පංච උපාදනස්කන්ධය සමුදය, අත්ථංගම, අස්සාද, ආදීනව, නිස්සරණ වශයෙන් යළි යළිත් නුවණින් වඩන ලෙසයි. මෙයින් පැහැදිලි වන ප්‍රධාන කරුණක් නම් ඕනෑම බුද්ධිමට්ටමක සිටින ඕනෑම ආධ්‍යාත්මික තලයක් නියෝජනය කරන කෙනෙකුට බුදුදහමින් මග පෙන්වන්නේ පංචුපාදනස්කන්ධයේ සැබෑ තතු අවබෝධ වන අයුරින් තම බුද්ධිය මෙහෙයවන ලෙසයි.

නබසිබෝපම සූත්‍රයේදී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළේ රූප, වේදනා, සඤ්ඤ, සංඛාර, විඤ්ඤණ යන ස්කන්ධ පංචකය අතර නිත්‍ය, ධ්‍රැව, ශාශ්වත, වෙනස් නොවන, සම ව පවතින වශයෙන් ගත හැකි කිසිවක් නොමැති බවයි. රූපාදි ස්කන්ධ පංචකය ම අනිත්‍ය, අනියත, අශාශ්වත, විපරිනාම, සම ව නොපවතින ඒවා බව බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩිදුරටත් පැහැදිලි කළහ.

තවදුරටත් මෙය පැහැදිලි කරන භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නිය පිටට පස් ටිකක් ගෙන එය පෙන්වා එපමණ වූ ද ස්වල්පයක් නමුදු නිත්‍ය, ධ්‍රැව, ශාශ්වත, අවිපරිනාම රූපයක් නැති බව ද එසේ නිත්‍ය රූපයක් වූයේ නම් මැනවින් දුක් ගෙවීම පිණිස බඹසර නොපනවන බව ද දේශනා කළහ. වේදනා, සඤ්ඤ, සංඛාර, විඤ්ඤණ අතර ද නිත්‍ය වූ යමක් නොමැති බවත් එලෙස නිත්‍ය වූ යමක් වූයේ නම් බඹසර නොපනවන බවත් පැහැදිලි කළහ. මෙලෙස දේශනා කොට 'රූපය නිත්‍ය ද අනිත්‍ය ද වේදනාව නිත්‍ය ද අනිත්‍ය ද....' ආදී වශයෙන් හික්ෂුන් වහන්සේ වෙතින් ම ප්‍රතිප්‍රශ්න නගමින් තවදුරටත් රූපාදි ස්කන්ධ පංචකයේ පවතින යථාර්ථය දේශනා කළහ.

මෙලෙස තථාගත දේශනය ශ්‍රවණයත් සමග අතීත, අනාගත, වර්තමාන, ආධ්‍යාත්මික, බාහිර, සුඛම, ඕලාරික, හීන, ප්‍රණීත, දුර, ළග වශයෙන් යම් කිසි රූපයක්, වේදනාවක්, සඤ්ඤාවක්, සංඛාරයක්, විඤ්ඤණයක් වේ ද ඒ සියල්ල හිස්, බොල්, හර නැති දෑ ලෙස ශ්‍රාවකයාට වැටහී යයි. ඒ අනුව ශ්‍රැතවත් ආර්ය ශ්‍රාවකයාට රූපය පෙණ පිඩක් මෙන් ද, වේදනාව දිය බුබුලක් මෙන් ද, සඤ්ඤාව මිරිඟුවක් මෙන් ද, සංස්කාර කෙසෙල් කඳක් මෙන් ද, විඤ්ඤණ මායාවක් මෙන් ද නුවණින් වැටහෙයි. මෙලෙස නුවණින් සිහිකිරීම නිසා රූපාදි ස්කන්ධ පංචකය පිළිබඳ කළකිරීමට පත් වෙයි. නොඇලීමට පත් වෙයි. කලකිරීම නිසා විරාගී බවටත් විරාගී බව නිසා මිදීමටත් මිදුණු පසු මිදුණා ය යනු අවබෝධයටත් පත් වෙයි.

එවං පස්සං භික්ඛවෙ, සුතවා අරියසාවකො රූපස්මිම්භි නිබ්බන්දති වෙදනායපි නිබ්බන්දති සඤ්ඤායපි නිබ්බන්දති සංඛාරෙසුපි නිබ්බන්දති විඤ්ඤණස්මිම්භි නිබ්බන්දති. නිබ්බන්දං විරජ්ජති විරාගා විමුච්චති විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤ්ණං හොති. ඛිණා ජාති චුසිතං බ්‍රහ්මචරියං කතා කරණියං නාපරං ඉසව්නායා'ති පජානාති.

*'පෙණපිණ්ඩුපමං රූපං වෙදනා බුබුලුඵ්ඵපමා,
මරිචිකුපමා සඤ්ඤ සංඛාරා කදලුපමා,
මායුපමඤ්ඤ විඤ්ඤණං දීපිනාදිච්චබන්ධුනා.'*

රූපය පෙණපිඩක් මෙන් ද වේදනාව දිය බුබුලක් මෙන් ද සඤ්ඤාව මිරිඟුවක් මෙන් ද සංස්කාරය කෙසෙල් කඳක් මෙන් ද විඤ්ඤණය මායාවක් මෙන් ද ආදිච්ච බන්ධු වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලදී.

මෙම සූත්‍රයෙන් ප්‍රධාන වශයෙන් විස්තර වන්නේ පුද්ගලයා නිර්මාණය වූ මූලික ඒකකය වන ස්කන්ධ පංචකයේ ස්වභාවය පැහැදිලි කොට දුකින් සදහට නිදහස් වීම සඳහා එම ස්කන්ධ පංචකය පිළිබඳව ඇති කර ගත යුතු බුද්ධිමත් ආකල්පය පැහැදිලි කිරීමයි.

අපගේ ජීවිතය යනු ඇසින් රූප දැකීම, කණින් ශබ්ද ඇසීම, නාසයෙන් ගඳ සුවඳ විඳීම, දිවෙන් රස විඳීම, ශරීරයෙන් පහස ලැබීම, සිතින් සිතිවිලි සිතීම යන ක්‍රියාවලියයි. මෙකී අභ්‍යන්තර ආයතන හය සහ බාහිර අරමුණු හය හැරුණු කොට ජීවිතය කියා ගත හැකි අත් කිසිවක් නැත. ඇස, කණ ආදී කුමන

ආයතනයකින් අරමුණක් ගත්ත ද කිසියම් අද්දැකීමක් ලැබීම යනු රූපාදි ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීමයි. මෙම ස්කන්ධ පහ හේතූන්ගේ එකතුවේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස එකට හටගෙන හේතු නිරුද්ධ වීමෙන් එකට ම නිරුද්ධ වේ. ඒ අනුව අප ජීවත් වෙනවා යනු හැම මොහොතක ම සිදුවන ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීම හා නිරෝධයයි. මේ බව නොදන්නාකම හෙවත් අවිද්‍යාව නිසා බාහිර ද්‍රව්‍ය, පුද්ගලයන් ඇත යන හැඟීමෙන් ඒ කෙරෙහි විශ්වාසය තබා ක්‍රියා කරන දක්නට ලැබේ. අවිද්‍යාව ඇති පමණට රාග, ද්වේෂ හටගෙන ජරා, මරණ හමුවෙහි දුකට පත් ව මරණින් මතු ද නැවත භවයක උපත ලබයි. බුදුදහමින් අපට පෙන්වා දෙන්නේ අවිද්‍යාව දුරු කොට දුකින් නිදහස් වීමේ මාවතයි.

තව ද අභිඤ්ඤ සුත්‍රයෙහි සඳහන් පරිදි කිසියම් නුවණැත්තකු විසින් අවබෝධ කර ගත යුතු ප්‍රධානතම කරුණ වශයෙන් දක්වා ඇත්තේ පංචුපාදනස්කන්ධයයි. විවිධ විෂය ධාරා සඳහා අප ලබන අධ්‍යාපනය කිසියම් රැකියාවක්, කීර්තියක් නැතහොත් ලෝකය හෝ තමා පිළිබඳ කිසියම් දැනීමක් ලැබීමට උපකාරවත් විය හැකියි. එහෙත් ඒ කිසිවක් සැබෑ ලෙස දුකින් නිදහස් වීමේ සැබෑ දැනීමක් නොවේ. එබැවින් බුදුදහමින් අපට මග පෙන්වන්නේ ජීවිතයේ සැබෑ සැනසුම සඳහා රූප, වේදනාදි පංචුපාදනස්කන්ධය අවබෝධ කර ගැනීමට හැකි වන අයුරින් තම චිත්තනය මෙහෙයවන ලෙසයි. බුදුදහමට අනුව යමකු සැබෑ ප්‍රඥාවන්තයකු දැයි පරීක්ෂා කර බලන මූලික ලක්ෂණ අතර ප්‍රධාන කරුණක් වන්නේ ඔහු කෙතෙක් දුරට පංචුපාදනස්කන්ධය පිළිබඳව දැනුවත් ද සිටී ද යන්නයි. මේ පහ යථාර්ථ වශයෙන් සත්‍ය වුව ද සැබෑ ලෝකයේ දී වෙන් කොට හඳුනාගත හැකි ඒවා නොවේ. ඒවා පරමාර්ථ වශයෙන් විස්තර කළ හැකි ප්‍රඥාවෙන් දත යුතු ධර්මතාවන් ය. දුකින් නිදහස් වීමේ ඒකායන ප්‍රතිපදාව වැටී ඇත්තේ පංචුපාදනස්කන්ධය අවබෝධ කර ගැනීම ඔස්සේයි.

පංචුපාදස්කන්ධය පිරිසිදු දැනීම සඳහා මූලින් සුතමය පඤ්ඤ වශයෙන් ධර්ම ශ්‍රවණය තුළින් දැනුවත් බව ලබා වින්තාමය පඤ්ඤ වශයෙන් එය යළි යළිත් මෙනෙහි කිරීමත් සමඟ විදර්ශනා භාවනා ඔස්සේ සිත තැන්පත් කොට එකඟ වූ සිතින් භාවනාමය පඤ්ඤ වශයෙන් එය නුවණින් මෙනෙහි කිරීමත් අවශ්‍ය වේ. පංචුපාදනස්කන්ධය පිළිබඳ උසස් ම අවබෝධය ලබා දුකින් නිදහස්වීමට අවකාශ ලැබෙන්නේ මේ අනුපිළිවෙළට ක්‍රියා කිරීමෙනි.

අප ජීවත් වනවා යනු එක මොහොතක පවත්නා එක සිතිවිල්ලක් පමණි. එනම් ක්ෂණිකව හටගන්නා පංචුපාදනස්කන්ධයක අද්දැකීමයි. අප අතීතය ගැන කෙතරම් දුක් වුව ද ආඩම්බර වුව ද අනාගතය ගැන කෙතරම් බලාපොරොත්තු තබා තිබුණ ද සැබෑ ලෙස ජීවිතය යනු වර්තමාන මොහොතෙහි අත්දැකීමයි. සමඟ භාවනා ඔස්සේ සිත තැන්පත් කොට විදර්ශනා භාවනා මගින් මෙම පංචුපාදනස්කන්ධයේ යථාර්ථය නුවණින් දැක හැම මොහොතක ම සිහිය හා නුවණින් විසීමට අප සමත් වුවහොත් බාහිර කිසිදු පුද්ගලයකුට හෝ දෙයකට අපව කම්පාවට පත් කිරීමට නොහැකි වනු ඇත. එපමණක් නොව අප සතු රූපය ජරා, ව්‍යාධි, මරණයට පත් වීමේ දී කිසිදු මානසික පීඩාවක් ඇති නොවන පරිදි උසස් මානසික ඒකාග්‍රතාවකින් කල් ගත කිරීමට ද අවස්ථාව සැලසෙනු ඇත. මේ සඳහා මාවත වශයෙන් බුදුදහමින් නිර්දේශ කොට ඇති බඹසර වන්නේ සීල, සමාධි, පඤ්ඤ යන ත්‍රිවිධ ශික්ෂාවෙන් යුත් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි.

Vajirā Sutta

At Sāvattḥī. Then, the nun, bhikkhuni Vajirā robed up in the morning and, taking her bowl and robe, entered Sāvattḥī for alms. She wandered for alms in Sāvattḥī. After the meal, on her return from alms-round, she went to the Dark Forest (the Blind Men’s Grove), plunged deep into it, and sat at the root of a tree for the day’s meditation. Then Māra the Wicked, wanting to make the nun Vajirā feel fear, terror, and goosebumps, wanting to make her fall away from immersion, went up to her and addressed her in verse:

*“Kenāyaṃ pakato satto, kuvaṃ sattassa kāraḷo;
Kuvaṃ satto samuppanno, kuvaṃ satto nirujjhatī”ti.*

“Who created this sentient being?
Where is its maker?
Where has the being arisen?
And where does it cease?”

Then, the nun Vajirā thought: “**Who’s speaking this verse, a human or a non-human?**”
Then she thought: “This is Māra the Wicked, wanting to make me feel fear, terror, and goosebumps, wanting to make me fall away from immersion!” Then Vajirā, knowing that this was Māra the Wicked, replied to him in verse:

*“Kiṃ nu sattoti pacesi, māra diṭṭhigataṃ nu te;
Suddhasaṅkhārapuñjoyaṃ, nayidha sattupalabbhati.*

“Why now do you assume ‘a sentient being’?
Mara, is that your hypothetical view?
This is a heap of sheer formations:
Here no being is found.

*Yathā hi aṅgasambhārā, hoti saddo ratho iti;
Evaṃ khandhesu santesu, hoti sattoti sammuti.*

When the parts are assembled,
The word ‘chariot’ is used,
So, when the aggregates exist,
There is the convention ‘a sentient being.’

*Dukkhameva hi sambhoti, dukkhaṃ tiṭṭhati veti ca;
Nāññatra dukkhā sambhoti, nāññaṃ dukkhā nirujjhatī”ti.*

“It’s only suffering that comes to be,
Suffering that stands and falls away.
Nothing but suffering comes to be,
Nothing but suffering ceases.”

Then Mara the Evil One, realizing, “**The bhikkhuni Vajira knows me,**” sad and disappointed, disappeared right there.

Beings in the world experience the world through his six senses like eye, ear, nose, tongue, body and mind. Through these six internal senses or spheres beings experience external objects like forms, sounds, smell, tastes, touch and thoughts. Beings have no other experiences except these six senses and six objects. Being's entire life is these twelve things. Understanding these twelve phenomena leads to understand one's entire life. Understanding these twelve things helps to understand suffering and the cessation of suffering.

When a sense arises with ignorance like eye, other conditions which are related to it form, eye consciousness, eye touch etc. arise at the moment. These all things arise together and cease together. When a sense arises with ignorance, other senses don't work at the moment. A sense arises at once. Previous mental conditions influence the present sense and conditions, but present sense and conditions arise at the moment. There aren't any ready-made things in this sensual world. Everything arises when conditions are together, and they cease at the moment when conditions separate. If someone can investigate this reality, his mind doesn't depend on anything or anyone. It means he has overcome suffering. However, if someone is ignorant in this reality, his mind is fixed in external things and persons. Then he is not away from suffering. When external things and persons change, he suffers.

If we have any kind of experience through our senses, it means five aggregates arise at the moment. Five aggregates are forms (රූප), feelings (වේදනා), perception (සංකල්පනා), mental formations (සංඛාර) and mind (විඤ්ඤාණ). These five aggregates arise together at the moment when the conditions are together, and they cease when the conditions separate instantly. These five things appear behind any kind of experiences in our life, but they are invisible. We can see only experiences. We have to see these five aggregates by intelligence. The nature of these five aggregates is arising and ceasing at the moment remaining nothing. Not being occurred (in the past) comes to an occurrence. The most valuable and interesting explanation in Buddhism is impermanence. It says in Buddhism; Not being occurred (in the past) comes to an occurrence. Being occurred (at the present) will not come to (the future) occurrence. (අනුත්වා සම්භවං හුත්වා න භවිස්සති). This is the nature of impermanence that Buddhism illuminates. This is not the Buddha's creation; it is one of the Buddha's discoveries. Whether a Buddha appeared or not in the world, this reality is there forever. However, because of our ignorance we think that our past experience continues. This, unknowing of impermanence, is the cause of suffering. When we think about some previous experience, we go to the past and we live with that experience. We suffer or enjoy in this way. We mostly live in the past or future in delusion. Because of this wrong view, we lose the fortune of living at the present moment. Also, we miss our real happiness. To overcome this misconception, Buddhism always advises us to practice mindfulness and wisdom.

If we have an ability to understand all our experiences as the result of arising five aggregates, that understanding causes to decrease ignorance. It means our desire and anger also cease gradually as much as we have this understanding. Then our suffering also reduces little by little. Our real happiness increases day by day if we are on this path. When we see the results, we hurry to go on this way practicing virtue, tranquility and wisdom.

As the result of understanding impermanence as the Buddha explained, we can realize the nature which are the three characteristics or signs (Tilakkhana) in all physical and mental our experiences. They are;

1. Impermanence (Anicca - අනිච්ච)
2. Unsatisfactoriness (Dukkha - දුක්ඛ)
3. Egolessness or selflessness, non-self (Anatta - අනත්ත)

Understanding of these three things is interrelated. If we have real understanding of impermanence, we are able to understand unsatisfactoriness. If we have clear knowledge of unsatisfactoriness through the understanding of impermanence, we are ready to emphasize the non-self. Non-self or egolessness means we have nothing in our control. That is why we are subject to sickness, old age and death. If we have something in our control in our life, we would have overcome sickness, old age and death.

If we can reflect on these three phenomena about everything, we have nothing to attach or get angry. Anicca means every experience arises and ceases every moment. Dukkha means unsatisfactoriness in our experience because of impermanence. Anatta means there is nothing which is in our control. If we have this investigation perfectly, nothing can disturb our peace of mind because our mind is very pure, calm and strong with understanding of impermanence. We are like a lotus which rises from mud in the pond. Even though we live in the society with the people who have defilements, we have no lust in our mind. Day by day we go forward on the path of purification.

Here we see that every moment the world or our experience arises and ceases with the conditions. When conditions are together, we have experience. When conditions cease, experience ceases. When we see, hear, smell, taste, touch or think, the internal world arises. When experience ends, our internal world ceases. The real world that we have in our experience is instant. The world is always fresh. Because of our delusion, we think the world is old. That is our fault. If we can reflect the real world as fresh and renew, our mind is also fresh and pure without any defilement. Buddhism always guides us to gain this understanding. We may try to practice this teaching, achieve the results and get rid of suffering in this life itself.

On this way we have to develop our confidence in The Buddha's enlightenment, knowledge, reflection according to knowledge, and meditation. Day by day we have to go forward fast taking the maximum use of time.

*සබ්බෙ සංඛාරා අනිච්චාති යද පඤ්ඤාය පස්සති,
අථ නිබ්බන්දති දුක්ඛෙ ඒස මග්ගෝ විසුද්ධියා.*

*“Sabbe saṅkhārā aniccā”ti yadā paññāya passati;
Atha nibbindati dukkhe esa maggo visuddhiyā.*

“All conditioned things are impermanent”—when one sees this with wisdom, one turns away from suffering. This is the path to purification.

*සබ්බෙ සංඛාරා දුක්ඛාති යද පඤ්ඤාය පස්සති,
අථ නිබ්බන්දති දුක්ඛෙ ඒස මග්ගෝ විසුද්ධියා.*

*“Sabbe saṅkhārā dukkhā”ti yadā paññāya passati;
Atha nibbindati dukkhe esa maggo visuddhiyā.*

“All conditioned things are unsatisfactory (suffering)”—when one sees this with wisdom, one turns away from suffering. This is the path to purification.

සබ්බේ ධම්මා අනත්තානි යද පඤ්ඤාය පස්සති,
අථ නිබ්බන්දති දුක්ඛේ ඒස මග්ගෝ විසුද්ධියා. (ධම්මපද, මග්ගවග්ග)

“Sabbe dhammā anattā”ti yadā paññāya passati;
Atha nibbindati dukkha esa maggo visuddhiyā. (Dhammapada-Maggavagga)

“All things are not-self”—when one sees this with wisdom, one turns away from suffering. This is the path to purification.

Every experience we receive through our senses is impermanent. Also, it is unsatisfactoriness. Because we can't keep it as permanent, we worry when it changes. If we have full awareness about our experience as it is, we can overcome suffering. We can face any kind of good or bad experience without big attachment or anger. It means we are free from suffering. The Buddha's effort was pointing out this path to the world. If we practice this path and get rid of suffering, that is the real way to respect the Buddha. That is the only thing that the Buddha expected from us.

ලොස් ඇන්ජලිස් බෞද්ධ විහාරස්ථානයෙහි

ස්වාමීන් වහන්සේලා විසින් මෙහෙයවනු ලබන

ධර්ම චාරිකා වැඩසටහන

දයකත්වය :

ගනනාත් විජේරත්න මහත්මා, නයනී විජේරත්න මහත්මිය, දරුවන් සහ

දෙමාපියන් (ජෝර්ජ් විජේරත්න මහත්මා සහ කරුණා විජේරත්න මහත්මිය) විසිනි.

(බු.ව. 2562 / ව්‍ය.ව. 2019. පෙබරවාරි 23 ශනි දින)